

Čínské písmo KSCA002

Hodina 2

Všeobecný úvod

Mgr. Terézia Hegerová, M.A.; konzultačné hodiny ut 12:00-13:00 (po dohode emailom)

415623@mail.muni.cz

Št 8:00-9:40, B2.23

Aktivita: opakovanie

- Vysvetlite poradie ťahov pri nasledujúcich znakoch:

这

那

什

水

- Ku každému druhu ťahu si vyberte jeden znak z 1. lekcie, ktorý tento ťah obsahuje, a ťah v ňom zvýraznite

Všeobecný úvod

- ▶ čínske písmo-písomná sústava, ktorá sa vyvinula za účelom zápisu jazyka, ktorým sa hovorilo v okolí Žltej rieky približne v 2. tisícročí pr. Kr.
- ▶ najstaršie dochované pamiatky z 13.-11. storočia pred n.l. (neskoré obdobie dynastie Shang): jiǎgǔwén 甲骨文 (veštbné nápisy na pancieroch a kostiach)
- ▶ čínština **NIE JE** najstarším písmom, drží však prvenstvo v najdlhšej neprerušenej tradícii používania písma (sumerský klinopis a egyptské hieroglyfy 3 000 pr. n.l.)
- ▶ médiá, na ktoré sa čínske písmo zapisovalo pred vynálezom papiera v 2.st. n.l.- bambusové zväzky a drevené doštičky

Česká sinológia a čínske písmo

J.A. Komenský - prvý Čech, ktorý pojednáva o čínskych znakoch (Nejnovější metoda jazyku 1649), úsilie o vytvorenie „myšlienkového písma“ prvotne pre vedecké účely (kandidát na predobraz takéhoto písma čínske znaky a egyptské hieroglyfy)

➤ J.A. Komenský čerpal zo správ jezuitských misionárov

Rudolf Dvořák 1860-1920 „zakladateľ českej a slovenskej sinológie“, **Ottův slovník naučný** (1893)

Jaromír Vochala a Oldřich Švarný – od 50tych rokov 20.storočia (jazykové učebnice, skriptá..)

David Uher

Koľko je čínskych znakov?

Slovníky:

- Kāngxī zìdiǎn 康熙字典 (1715) **47 000**
- Cíhǎi 辭海 (1973,1989), Cí yuán 辭源 (1983) **14 000 (kategória veľkých slovníkov)**
- Hànyǔ dà zìdiǎn 漢語大字典 (1986-1990) **55 000 (najväčší čínsky znakový slovník v súčasnosti)**
- (pravopisné varianty, nárečové slová, neobvyklé znaky mien (historické, osobné) , archaizmy, diachrónna povaha-sú to súhrnné slovníky)

Moderných čínskych znakov existuje cca 10000 (Slovník 新华字典, v Číne slúži ako základná príručka pre verejnosť a školy)

- **Bežné znaky:** cca 7000 (frekvencia používania 99,999% textu) (*Tabuľka bežne používaných znakov modernej čínštiny*)
- **Časté znaky:** 2 500-3 500 (frekvencia používania 2400 znakov- 90-95% textu, 3800 znakov – 99,9% textu) (*v Tabuľke frekventovaných znakov*)
- diela moderných autorov: 2000-3000
- základná hranica gramotnosti u farmára 1 500 znakov, obchodníka 2 000 znakov
- deti v škole sa naučia cca 550-650 znakov ročne
- pri znalosti 5 000 znakov budete schopní prečítať takmer všetky znaky v bežných publikáciách

Smer písania a interpunkcia

- ▶ **tradičný:** v stĺpcoch zhora nadol sprava doľava (začiatok 1 tisícročia pr.K-20 stor. po Kr, používaný ešte stále v konzervatívnejších publikáciách)
- ▶ **moderný:** v riadkoch zľava doprava (prevzaté zo Západu, prevláda výraznejšie v ČĽR než na Taiwane)

Interpunkcia:

- ▶ *písanie starých klasických textov bez interpunkcie- stará Čína (hranice vydedukované z obsahu textu- nejasné)*
- ▶ *spôsob západnej interpunkcie sa uchytil až na zač. 20. storočia*
- ▶ *zmeny, aby nedošlo k zámene s bodovým ťahom znaku*
 1. ◦ *(za vetou sa píše krúžok na úrovni riadku)*
 2. , *bežná čiarka oddeľuje vety alebo kratšie rytmické úseky*
 3. 、 *pre výpočet súradne spojených vetných členov sa používa obrátená čiarka*
 4. 「... 『...』 ...」 *úvodzovky a dvojité úvodzovky*
 5. 《...》 , 〈...〉 *uvádzanie mien publikácií*
 6. *apostrof sa nepoužíva*

Vzťah znakov a čínskeho jazyka

- ▶ písmo = systematický, jednoznačný záznam prirodzeného ľudského jazyka
- ▶ písomný zápis neodráža hovorenú reč ako zrkadlo (vplyv hovoreného jazyka na jazyk písaný je zásadný, tvorí PREDOBRAZ)
- ▶ čínština slabikový/slabičný jazyk (základnú fonologickú jednotku tvorí slabika)

Pojmy

Rovina písma: *grafém*- 1 čínsky znak

Rovina jazyka: *sémém*- najmenšia významová jednotka

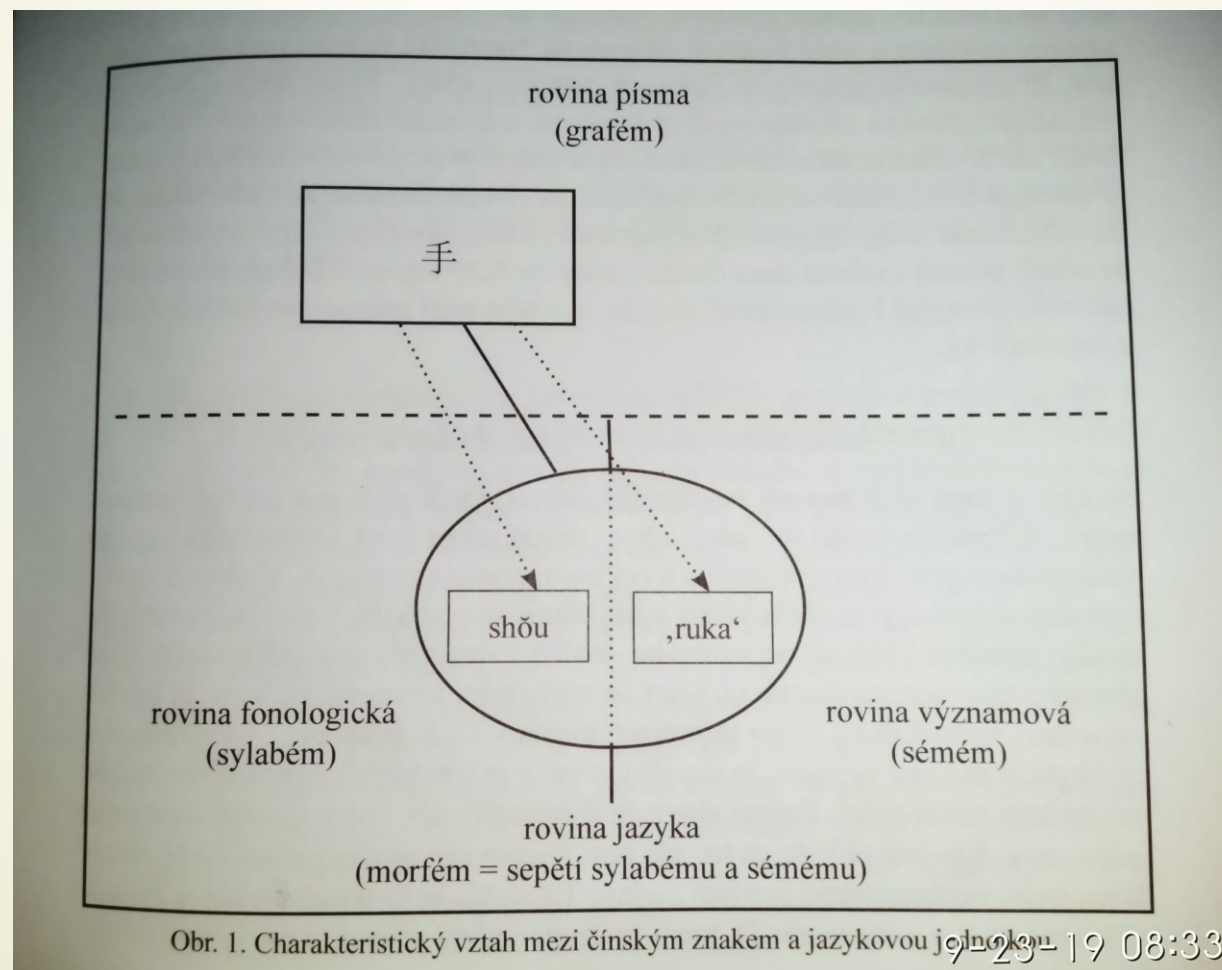
sylabém-základná fonologická jednotka, slabika s pevne určenou stavbou

morfém – najmenšia ,ďalej už nedeliteľná , jednotka nesúca význam, a zároveň viazaná na určitý zvuk

Vo väčšine prípadov zapisujeme jedným grafémom morfému (sémém viazaný na určitý zvuk)

Typicky jeden znak čítame ako jednu slabiku, ktorá je nositeľom prinajmenšom jedného uceleného významu

Znak sa vzťahuje k morfému ako celku

Čínske písmo je:

MORFÉMOGRAFICKÉ (písmo, ktorého základnými jednotkami sa zapisujú morfémy)

MORFÉMOSYLABOGRAFICKÉ (zdôrazňuje slabičnú povahu písma-1 znak väčšinou odpovedá na úrovni zvuku 1 slabike)

Nie je LOGOGRAFICKÉ (jednotky zapisujú celé slová) – dnes je totiž už väčšina čínskych slov viacslabičná a k zápisu treba väčšinou aspoň 2 znaky

Dnes verzus vtedy

- ▶ veľa slov stratilo svoju pôvodnú samostatnosť, a vznikli tzv. viazané morfémy – môžu vystupovať len v spojení s inými morfémy a tvoria zložené slová
- ▶ príklad: slovo vedieť
 - stará čínština: samostatné slovo zhī 知
 - dnes: dvojslabičné (=dvojmorfémové) slovo zhīdao 知道
(知 ztratilo nezávislosť, samostatne sa už použiť nedá)

Menej bežné vzťahy medzi rovinami písma a jazyka

- 1) 1 znak = 1 slabika (najbežnejšie)
- 2) 1 znak = 1 slabika = 2 morfémy
- 3) 1 znak = 1 slabika = 0 morfémov
- 4) 1 znak = 2 slabiky = 2 morfémy
- 5) 1 znak = žiadna slabika = 1 morfémm

1) 1 znak = 1 slabika

➤ drvivá väčšina

我 wǒ

中文 zhōngwén

老师 lǎoshī

学生 xuésheng

2) 1 znak = 1 slabika = 2 morfémy

- ▶ 2 pôvodne samostatné slabiky splynuli do jednej slabiky

不 bú + 用 yòng → 甬 bēng nie je treba

不 bú + 要 yào → 别 bié ne- (zákaz)

3) 1 znak = 1 slabika = 0 morfémov (morfém je viacslabičný)

- ▶ jednotlivé znaky nestačia k zachyteniu významu, ale musia sa spojiť s ďalším znakom, aby dávali zmysel

bōli 玻璃 sklo

← bō 玻 ani li 璃 samostatne nič neznamenajú

húdié 蝴蝶 motýl

Bùlāgé 布拉格 Praha (výpôžičky, hra so slovami, slovo se foneticky prepíše + vyberú sa k tomu znaky s kladnými konotáciami)

Kěkǒukělè 可口可乐

可口 kěkǒu = „lahodný“; 可乐 kělè = „radostný“

4) 1 znak = 2 slabiky = 2 morfémy

► dnes sa už nepoužívajú, fyzikálne jednotky

千瓦 qiānwǎ kilowatt

海里 morská míla

5) 1 znak = žiadna slabika = 1 morfém

- ▶ len jeden znak: ㄹ výslovnosť -r

Znak sice zastupuje 1 morfém, no na úrovni výslovnosti netvorí samostatnú slabiku

- ▶ prípona s niekoľkými funkciami – zdrobňujúca, substantivizačná (vytvára pod.mená)
- ▶ slabika, za ktorú je pripojený je **erizovaná** (vyslovuje sa inak)

Vzťah znakov a čínskeho jazyka

Homonymia

Komplikácie: čínske písmo vykazuje určitú mieru homonymie, homografie a homofónie

- ▶ homonymia=jeden znak má viac významov, výslovnosť je zhodná (zhoduje sa teda znak aj výslovnosť)

mǐ 米

- 1) ryža
- 2) meter

huì 会

- 1) vedieť
- 2) schôdzka
- 3) príležitosť

...

Homografia

- ▶ 1 znak má viac významov, ich výslovnosť sa líši (treba vždy určiť podľa kontextu, len asi 10-20 znakov) (zhoduje sa teda len písomná podoba)

和

- 1) hé = súlad
- 2) huó = zarobiť cesto
- 3) huò = miešať

长

- 1) cháng = dlhý
- 2) zhǎng = vyrásť, vyrastať

Homofónia

- ▶ znaky, ktoré sa čítajú rovnako, veľmi bežné (slabík je len okolo 1200, znakov oveľa viac) (zhodná výslovnosť, odlišný znak)

gōng: 工 (práca), 公 (verejný), 共 (spolu, dokopy), 宮 (palác)

nán: 男 (muž), 南 (juh), 难 (ťažký),

Ako písať znaky na počítači

- ▶ nutná inštalácia jazykovej sady, potom znaky píšeme v pinyine a vyberáme vhodné znaky z ponuky jazykovej sady
- ▶ písanie v pinyine aj s tónovými značkami (Pinyininput)
- ▶ Wenlin 文林 elektronický slovník – etymológia, poradie ťahov, výslovnosť, zjednodušená/tradičná podoba)

Číslovky

- 一
- 二
- 三
- 四
- 五
- 六
- 七
- 八
- 九
- 十

shù zì
数字 number

				
One	Two	Three	Four	Five
yī 一	èr 二	sān 三	sì 四	wǔ 五
				
Six	Seven	Eight	Nine	Ten
liù 六	qī 七	bā 八	jiǔ 九	shí 十

Domáca úloha

- ▶ Znaky 2. lekcia IC L1 P1, odovzdať do 27.9. 18:00 (centrála Čínskych štúdií, stolík 😊)

Ďakujem za pozornosť!